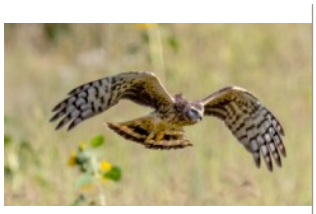

EERSTE BELGISCHE BLAUWE KIEKEN GEZENDERD

SFEERVERSLAG KIEK 'N GORS 2019

NOODPLAN GRAUWE GORS

NIEUWSBRIEF

Kiek 'n Gors 2019

Naar jaarlijkse traditie organiseerde Werkgroep Grauwe Gors midden juni een zoekweekend naar akkervogels in de Haspengouwse kouters. Drie dagen lang zochten enthousiaste teams van vrijwilligers naar broedverdachte kiekendieven tussen Tongeren en Nijvel en brachten zij het laatste bolwerk van Grauwe gors in kaart. Dat de relictpopulatie grauwe gors enigszins stand lijkt te houden na de dramatische terugval van vorige jaren stemt hoopvol. Maar dat al dat speurwerk in de akkers niet kon leiden tot nieuwe ontdekte broedgevallen van blauwe of grauwe kiekendief was toch enigszins een domper op de vreugde.

Kiek'n Gors is ondertussen uitgegroeid tot een sterke format waarvoor trouwe deelnemers van ver en einde afzakken naar de charmante vierkantshoeve in één van Vlaanderens beste akkervogelgebieden – het plateau van Outgaarden. Het heeft met zijn kampeerweide en zwembad stilaan wat weg van een 'akkervogelfestival': tentjes worden er uitgesmeten en aan tafel is het altijd een fijn weerzien tussen akkervogelspecialisten uit de Lage Landen, ervaren vogelkijkers maar ook leken.

Noteer alvast in je agenda: 25-28 juni Kiek 'n Gors-2020

Iedereen werd immers in het bad getrokken en kreeg tijdens Kiek'n

Gors een flinke scheut akkervogelpassie toegediend. Bij het ochtendkrieken worden snel wat boterhammen gesmeerd en krijgt elk team zijn briefing van Remar mee. Gewapend met verrekijker zijn dit jaar tientallen telpunten bezocht waar iedereen telkens zijn ogen uitkeek – op zoek naar die jagende kiekendief aan de horizon. Op de whatsapp groep sijpelen ondertussen de eerste berichtjes door – een bruine kiek hier, een jonge blauwe kiekendief daar, een overvliegende bijeneter – maar helaas geen nieuwe grauwe kiekendieven.

Dat laatste was voer voor debat aan de eettafel, maar heeft geenszins het enthousiasme van de deelnemers getemperd. Samen met een 30-tal vrijwilligers werden tussen 13 en 16 juni ruim 1000 waarnemingen ingevoerd in landbouwgebied. Toppers waren een bygaam mannetje met twee succesvolle nesten en voor de eerste keer was er met zekerheid een Grauwe gors die een nest maakte in het hooiland van een akkerreservaat in Outgaarden. Er waren ook aanwijzingen voor een tweede legsel bij een Grauwe gors. Er werd tevens territoriaal gedrag gesignaleerd van een subadulte Blauwe kiekendief in Luiks Haspengouw. Ook een koppeltje Zomertortels maakte zeker en vast deel uit van een topwaarneming.

Werkgroep Grauwe Gors is tevreden over deze vierde editie. Het weer en sfeer waren uitstekend, er waren nieuwe gezichten te ontdekken en ook dit jaar kreeg het zoekweekend aandacht van de nationale media. In 2017 haalden we al eens de hoofdpunten van het journaal, deze keer sierde een statige grauwe gors zowaar de voorpagina van de Standaard en bracht de krant een interview met Nederlands ecoloog Ben Koks en Freek Verdonckt waarin ze lieten optekenen hoe een 'klein, bruin vogeltje' ons de weg toont naar een andere landbouw. Een fijne afsluiter die door vele deelnemers aan Kiek'n Gors werd gewaardeerd. **Op naar de volgende editie van 25-28 juni 2020 in Ezemaal te Landen. Info en inschrijvingen: kiekngors@grauwegors.be**

.

Grauwe Gors in de media

REPORTAGE | Er zijn nog zo weinig grauwe gorzen in Vlaanderen dat je de nesten kunt tellen. Red ze, en je helpt de boeren, zeggen vogelbeschermers.

Hoe een bruin vogeltje de boeren kan redden

Waroaar boeren zeggen dat je geen maïsstatisch aarzelin

eos WETENSCHAP

De Standaard kopte *Hoe een bruin vogeltje de boeren redden kan*, Eos-magazine publiceerde het artikel Operatie Akkervogel, in het Radio 1-programma Interne Keuken mocht Begijn het over de Werkgroep en de akkervogel hebben. En last but not least, kaapte Anna, de gezenderde blauwe kiek alle aandacht. U kunt de artikels lezen op www.grauwegors.be

Hoogtepunten seizoen 2019

Grauwe gors:

-Het broedseizoen 2019 liet finaal zeker 45 territoria van Grauwe gors optekenen. Op enkele plaatsen waren ook nog tijdelijke zangposten aanwezig die wezen op ongepaarde rondzwervende mannetjes. Dit is de volledige en nagenoeg resterende Vlaamse broedpopulatie

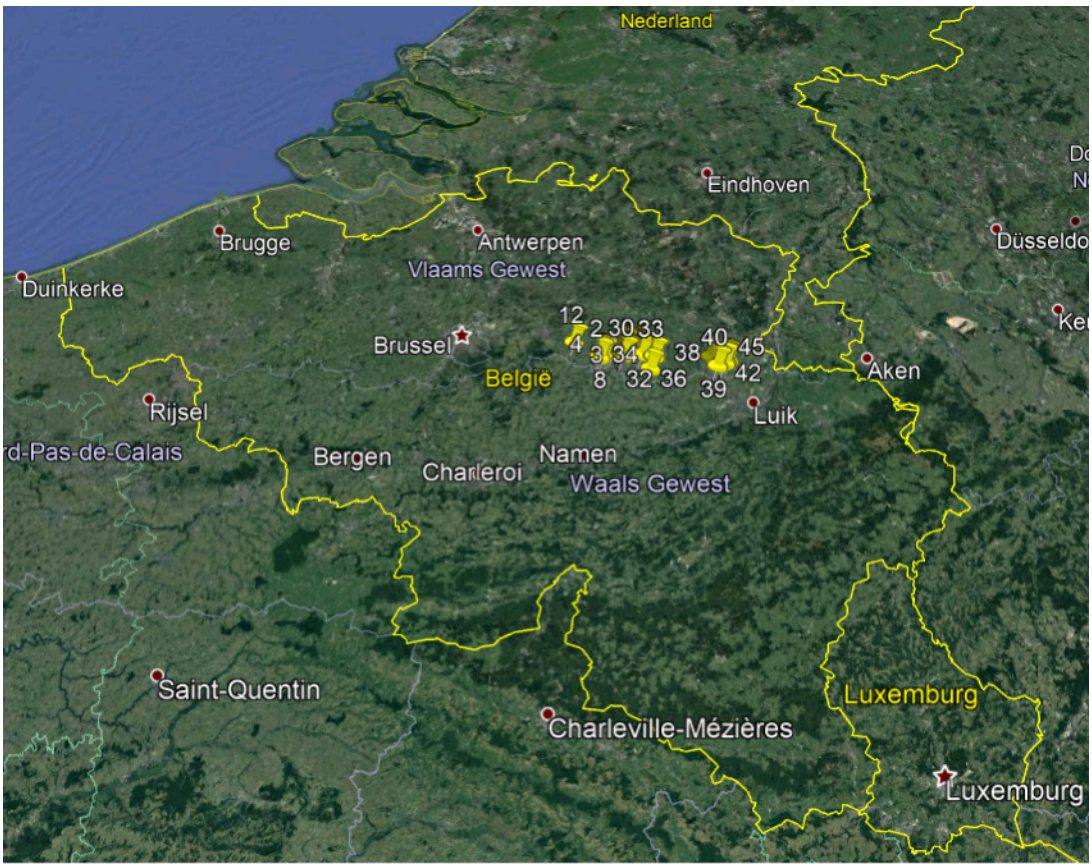

Verspreiding territoria Grauwe gors 2019

-De overblijvende territoria die in Vlaanderen konden worden opgetekend (allen steeds in zuid-oostelijke leemstreek) de voorbij 3 jaar:

2017: 45
2018: 40
2019: 45

-Er werden ook enkele gekleurringde Grauwe gorzen teruggemeld, steeds uit hetzelfde gebied als waar ze uit het ei kwamen.

Voor meer info verwijzen we graag naar het artikel 'De Zwanezang van de Grauwe gors in Vlaanderen', geschreven door Freek Verdonckt, Rémar Erens en Robin Guelinckx in het

themanummer Akkervogels van Natuur.Oriolus. Dit is te downloaden op de homepagina van onze website www.grauwegors.be .

Blauwe kiekendief:

-Er was 1 mislukt broedgeval te Willebringen. In mei werden de werken van de ruilverkaveling hiervoor nog stilgelegd (betonnering van de veldweg langs het broedbos), maar kort daarna is het door onbekende redenen fout gelopen.

- Een broedpoging op het plateau van Outgaarden werd pas zeer laat (midden mei) opgemerkt. Het nest was in hetzelfde broedbos van de jaren 2006-2011 (net op Waals grondgebied, territorium voor de helft in Vlaanderen), eind mei helaas geen teken van leven meer.

Andere muizeneters:

- Er waren broedende ransuilen (in nabij gelegen bos) die gretig gebruik maken van muizenaanbod op de kiekendief-maatregelen.

-Een nest van een Bruine kiekendief in een tarweveld nét (30m) bezuiden de taalgrens in Zuid-Limburg, werd in samenwerking met DNF beschermd, maar de 4 jongen werden waarschijnlijk door een mens moedwillig gedood op het nest.

Twee Blauwe kiekendieven met GPS-zender

Rémar Erens en Robin Guelinckx

Het Vlaamse soortbeschermingsplan voor de grauwe kiekendief dat sinds 2017 in uitvoer is voorziet onder meer in het aanleggen van maatregelen om het voedselaanbod te verhogen. Het effect van deze inspanningen wordt via een gelijktijdig uitgerold Meetnet Agrarische Soorten (MAS) onderzocht en opgevolgd. Om een beter en completer beeld te krijgen van of en hoe kiekendieven de maatregelen weten te vinden én benutten alsook om meer inzicht te krijgen in hun ruimtegebruik op landschapsniveau, werd de stap gezet naar het gebruik van zenders.

Foto: Michel Maassen

Deze stap is voor Werkgroep Grauwe Gors een wenselijk en logisch vervolg in hun werking en onderzoek naar de ecologische noden van akkervogels in België. Een ruimere opzet van gericht onderzoek met zenderwerk op akkervogels wordt momenteel verder uitgewerkt. Het gebruik van zenders als een efficiënte onderzoeksmethode op bijvoorbeeld kiekendieven sluit dan ook perfect aan bij de internationaal lopende initiatieven*. Met de WGG willen we hier dan ook graag bij aansluiten en een zinvolle bijdrage leveren.

Grauwe kiekendieven hebben nog geen populatie in Vlaanderen. Accidenteel broedt er wel eens een koppel, maar hen wordt dan vooral eerst alle bescherming en rust geboden die nodig is. Blauwe kiekendieven zijn – als soort- in tegenstelling tot de grauwe jaarrond aanwezig in de leemstreek, al is hun aantal in het zomerhalfjaar beduidend lager als tijdens de winter. Door hun langdurige aanwezigheid (overwinteraars in november-april, broedvogels minstens tijdens zomerhalfjaar) leent deze soort zich goed om middels zenderonderzoek tot meer inzichten te komen in de ecologie van deze discrete soort.

In de nazomer en winter 2019-2020 lukte het om 2 blauwe kiekendieven te vangen, ringen en van een GPS-zender te voorzien. Ze kregen de namen ANNA (1e jaars vrouwtje) en JORG (adulte man) mee. Ondertussen zijn we maanden later en stellen beide kiekendieven het goed. Een eerste blik op hun 'whereabouts' zijn alvast erg boeiend.

Anna maakte in het vroege najaar van 2019 eerst allerlei omzwervingen; vanuit Vlaams Brabant tot aan de Noord Franse kust om dan weer terug te keren naar Waals Brabant om daar even in een akkerbouwgebied (mét maatregelen > Faune et Biotopes) te verblijven. Nadien vertrok ze via de Maasvallei Frankrijk in en vloog ze door tot in het Centraal Massief om daar rechtsomkeer te maken en enkele dagen later terug noordwaarts te migreren. Dit terwijl vele andere vogels en dus ook kiekendieven op najaarstrek waren in zuidelijke richting. Een maand nadat ze een zender mee kreeg vertelde de GPS-signalen dat ze in Belgisch Luxemburg arriveerde. Dit werd haar eerste overwinteringsgebied waar ze tot begin februari 2020 vrij honkvast in eenzelfde gebied verbleef. Ondertussen verliet ze haar eerste overwinteringsgebied en pleistert ze nu een tweetal weken in de Zuid-Eifel, op hoogtes tussen 450 en 700 m waar ze bijvoorbeeld boven hellingweides jaagt. Van de akkers naar het strand en door het Franse land, via valleien en stroombekkengrenzen naar de Ardennen en Eifel, Anna is haar wereld aan't verkennen.

Jorg vliegt nu ruim een maand met een zender rond. Na enkele weken honkvast verblijf in een oud Waals Brabants landbouwgebied, leek hij al op migratie noordwaarts te willen te vertrekken (met storm Dennis in de rug). In Noordoost Limburg ter hoogte van de grens met Nederland hield hij echter halt en verkent hij momenteel diverse landschappen en biotopen. Van galigaanmoeras tot aan de grindwinningen langs de grensmaas, ook Jorg gaat ons interessante data opleveren.

Een verdere analyse van de zenderdata en communicatie hierover zal op een later moment nog volgen.Gekoppeld aan het soortbeschermingsplan Grauwe Kiekendief is deze zenderactie een onderdeel van het LIFE BNIP pilootproject 'Vlieg mee met de Grauwe Kiekendief' dat door Regionaal Landschap Zuid Hageland werd opgezet. Dankzij Europese financiering van het Europese LIFE programma en met steun van het Agentschap Natuur en Bos.

*Zie bijvoorbeeld het onderzoek van Alexandre Millon (MC-AMU-CNRS) te Frankrijk.

Op de kaart zie je de GPS - tracking van migrerende Blauwe kiekendieven in Frankrijk. 15 vogels werden getagd in 2019 door Millon, Simon Lee en Jean-Luc Bourrioux. Je ziet de migratie van twee vogels uit één nest. Het vrouwtje (geel) is avontuurlijker dan haar broer (blauw)

Bron: Twitter Alexandre Millon

Podcast Fwiet! Fwiet!

De vogelpodcast Fwiet! Fwiet! van comedian Begijn Le Bleu besteedde aandacht aan de twee gezenderde Blauwe kieken. In een interview met Rémar Erens, Robin Guelinckx en Kjell Janssens hebben ze het over hun eerste bevindingen rond dit wetenschappelijk avontuur. Te beluisteren via deze link:

www.soundcloud.com/user-26131932/fwiet-fwiet-26-het-mysterie-blauwe-kiekendief

Grauwe Gors pakt uit met nieuwe website

Normaal gezien laten we ons narcisme wat op de achtergrond sluimeren, maar voor deze ene keer kloppen we op eigen borst: Werkgroep Grauwe Gors heeft een nieuwe website. Bovendien kreeg ook de nieuwsbrief een *extreme make-over*. Zelfs op de sociale media laten we ons niet onbetuigd. Zowel op Twitter als op Facebook zullen we jullie sneller op de hoogte kunnen brengen van actueel nieuws rond akkervogels en onze werking. Check www.grauwegors.be

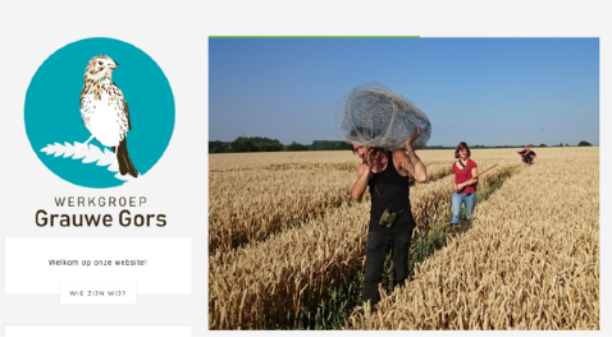

Noodkreet van een Grauwe gors

Luca Santy en Hanne Vandewaerde

Alleen met maatwerk kunnen we de laatste Grauwe gorzen in Vlaanderen redden van de ondergang. De huidige beheerovereenkomsten voor akkervogels en Grauwe kiekendief alleen zijn daarvoor niet flexibel genoeg. Daarom ontwierpen we* een Noodplan waarmee we meteen in actie kunnen schieten in een soepel kader. Het Noodplan werd goedgekeurd in juni 2019 en loopt twee jaar. We focussen op twee van de vier regio's waar Grauwe gors nog tot broeden komt in Vlaanderens leemstreek: Outgaarden (Hoegaarden) en Laar en de Brakouter

(Landen). Op die open akkerplateaus doet de WGG al ruim tien jaar aan broedvogelmonitoring. Het doel is de populatie Grauwe gorzen te stabiliseren door voedseltekort aan het eind van de winter, de zogenaamde 'hungry gap', te voorkomen; door de hoeveelheid en diversiteit van insecten die dienen als stapelvoedsel in de zomer op te krikken; door het tekort aan veilige broedmogelijkheden op te vangen en door ecologische vallen te remediëren. Concreet puzzelen we - in nauw contact met de betrokken landbouwers - met beheerovereenkomsten van partner Vlaamse Landmaatschappij (VLM), zoals zomerstoppelvelden, en op maat gemaakte maatregelen van het Noodplan, zoals boerenkoolstroken rondom graanpercelen (stapelvoedsel), landbouwschema's in elkaar op strategische plaatsen in het landschap. Samen met de maatregelen die er al liggen voor akkervogels en voor het SBP Grauwe kiekendief, maken ze dat landschap een stuk aantrekkelijker voor de Grauwe gors. Het werk dat de experten van de WGG vervolgens uitvoeren, valt uiteen in drie luiken: kartering van broedgevallen, actieve nestbescherming van broedparen in ecologische vallen en het meten van ecologische parameters (bv. broedsucces, aantallen broedparen,...) in maatregelen. Deze metingen kunnen als input dienen

Foto: Rémar Erens

bij het ontwikkelen van nieuwe reguliere instrumenten in een volgend PDPO (2021). Doet de Grauwe gors het goed, dan is dat goed nieuws voor andere akkervogels van open landschappen: je kan de Grauwe gors namelijk beschouwen als indicator voor natuurkwaliteit. Bijvoorbeeld in Schotland is dit soort maatregelen al succesvol gebleken. Hopelijk blijkt ook bij ons dat we nog geen afscheid moeten nemen van deze iconische akkervogel**.

*Het Noodplan wordt gesubsidieerd door de provincie Vlaams-Brabant en is een samenwerking tussen Regionaal Landschap Zuid-Hageland, Werkgroep Grauwe Gors en de Vlaamse Landmaatschappij.

**https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1365-2664.2011.01958.x en https://www.natuurpunt.be/pagina/verslag-vlaams-nederlands-akkervogelsymposium-21-oktober-2017

Boeren met bonus voor de natuur

Er verscheen een mooi artikel over boer Kobe en zijn vrouw Jorie in het magazine van de KVLV over de toekomst in de landbouw. Kobe heeft de eerste vogelakker gerealiseerd in Vlaanderen in het kader van het soortbeschermingsplan. Ondertussen is de gezenderde Blauwe kiekendief Anna genoemd naar de jonge spruit van het mooie koppel. *(Dank Hanne van Plan Kiekendief voor de scan)*

BOEREN MET BONUS VOOR DE NATUUR

Kobe (30) en Jorie (29) runnen een landbouwbedrijf in Boutersem: dicht bij bruisend Leuven en toch rustig op het platteland. Sinds een klein jaar doet het koppel aan natuurinclusieve landbouw: een vorm van duurzame landbouw waarin je voedsel produceert binnen de grenzen van natuur, milieu en omgeving. Winst voor boer en maatschappij dus!

"De Vlaamse Landmaatschappij wilde de grauwe kiekendief, een zeldzame roofvogel, terug in de Vlaamse velden. En dat lukt, dankzij landbouwers zoals Kobe en Jorie"

Jong geleerd

De cirkel is rond

Zender-experiment Grauwe Gors

Rémar Erens en Toon Willems

Inleiding en situatieschets

In het voorjaar van 2019 werd er een koppel grauwe gorzen door de Natuurinspectie (ANB) in beslag genomen bij een Antwerpse vogelhandelaar. Deze kregen tijdelijk onderdak bij het Natuurhulpcentrum (NHC) te Opglabbeek. Daar leken ze na observatie in goede conditie en werd er -zoals gebruikelijk- nagedacht over een goede plaats om de vogels terug vrij te laten. Hun 'huisringer' Karel Sauwens voorzag de vogels alvast van een wetenschappelijke ring en opperde tegelijk aan het NHC om met Werkgroep Grauwe Gors (WGG) contact op te nemen met het oog op vrijlating en mogelijke kansen ifv onderzoek.

Toevallig had de WGG juist een vergunning om enkele grauwe gorzen te mogen voorzien van lichtgewicht radio-telemetrie zenders en/of kleurringen. Ook het NHC zelf bezit over een vergunning doelgericht dieren van zenders te voorzien om het revalidatiesucces van geloste dieren te kunnen nagaan.

De UHasselt die via Ruben Evens en Toon Willems een opdracht uitvoert naar de effectiviteit van beheerovereenkomsten voor akkervogels (voor de VLM), was bereid om te assisteren bij het opsporen en volgen van de zendervogels na lossing.

Een mooie samenwerking tussen bovengenoemde partijen ontspon zich!

Werkwijze

Het belasten van vogels (of andere dieren) met een zender of ander attribuut doe je niet zomaar. Hier dient steeds goed over nagedacht en diverse afwegingen over gemaakt. Dit werd dan ook gedaan door bovenstaande partijen samen met ervaren ringers en personen met de nodige expertise in het zenderwerk. Er werd besloten deze unieke kans te gebruiken om beide vogels (man en vrouw) van zender en kleurringen te voorzien

alvorens ze te lossen. Ze zouden gelost worden op de plaats die gekend is als jaarlijkse overwinteringsplek van grauwe gorzen en waar zich dan ook een groep ophield zodat ze snel aansluiting konden vinden. De origine van het koppel kon niet achterhaald worden, maar ze leken toch al even in gevangenschap te hebben geleefd. Volgende stappen werden gevolgd;

-Extra controle van conditie en gedrag in het NHC: oa gewicht, sleet verenpak, vliegvermogen

- Een 'revalidatietermijn' van +/- 2 weken werd gebruikt om de vogels kans te geven iets op te vetten en ondertussen enkele praktische voorbereidingen te treffen

- Gepaste radio-telemetrie-zenders (0.85 gram, batterijduur 90 dagen) werden geprepareerd en via een leggloop-systeem voorzichtig aangebracht op beide vogels, daags voordat ze gelost zouden worden

-Na observatie van hun gedrag met zender in het NHC en het controleren van de zender-instellingen, waren ze klaar om gelost te worden op 22 februari 2019.

Observaties en toelichting

Onder goede omstandigheden werden beide vogels een voor een en vlak na elkaar gelost vlakbij een groep van 35+ grauwe gorzen. Na de losser (Bart Hilven) nog eens goed gebeten te hebben, vlogen ze eerst wat ongemakkelijk naar de dichtstbijzijnde dekking (hoogstamboomgaard en een haag). Al roepend en zelfs kort zingend (mannetje) zochten ze vervolgens aansluiting bij de lokale groep gorzen die zich deels ook in die hoogstam ophield en 100 m verder op het overstaand graan van een maatregel voor akkervogels foerageerden.

Doordat de zenders permanent actief waren, kon bijvoorbeeld nagegaan worden waar beide vogels hun eerste nacht doorbrachten. Dit deden ze vlakbij de lossingsplaats in een dichte houtkant. De dagen nadien werden ze om de één à twee dagen gelokaliseerd en hun gedrag geobserveerd. Het vliegvermogen van het vrouwtje werd steeds beter, dat van het mannetje bleek toch niet optimaal. Toch was hij behendig en snel genoeg om bijvoorbeeld bij onraad dekking te vinden.

De verplaatsingen van beide individuen tijdens de eerste dagen na de vrijlating beperkte zich tot korte vluchten tussen de struiken van de houtkant of de bomen van de oude boomgaard. Na enkele dagen vloog het vrouwtje mee met een grotere groep grauwe gorzen en werd ze gelokaliseerd in open veld. Het mannetje genoot nog steeds van de beschutting van een

houtkant, eerst langs de boomgaard en later langs een holle weg. Er zijn nooit waarnemingen geweest van langere vluchten bij het mannetje wat toch doet vermoeden dat hij moeite had om grotere afstanden af te leggen.

Nadat ze zich elk gesetteld hadden in een gebied waarin een BO met voldoende voedsel aanwezig was, werden ze nog eenmaal per week gelokaliseerd en geobserveerd. Na een maand van observeren op de gekende plaatsen werd op 5 april de zender van het mannetje gevonden in een paardenweide onder een boom en prikkeldraad. Geen enkel spoor van verlies zender zichtbaar. Exact 1 week later verdween ook het vrouwtje van de radar. Beide vogels werden hierna niet meer teruggevonden.

Bespreking

Het gedrag van de zendervogels verschilde onderling én deels met dat van de lokaal overwinterende grauwe gorzen. Het verschil tussen de gezenderde man en vrouw leek vooral te wijten aan het beperkt vliegvermogen van het mannetje. Het vrouwtje sloot zich grotendeels aan bij de lokale gorzen, maar sliep niet op hun gezamenlijke slaapplaatsen, maar in een houtkant met dichte bramenkoepel. Haar vliegbewegingen leken toe te nemen naarmate de tijd vorderde. Het mannetje leefde eerder een solitair bestaan en hield zich de eerste 2 weken schuil in houtkanten. Later verbleef hij op een beheerovereenkomst (overstaande tarwe) aan de rand van het dorp (Lauw) aangrenzend aan tuinen waar hij zich bij onraad of ’s nachts schuil hield en/of sliep in een conifeer en beukenhaag. Daar had hij gezelschap van vooral geelgorzen.

Foto: Natuurhulpcentrum Oudsbergen

Figuur 3: Verplaatsingen van 2 gezenderde grauwe gorzen na lossing op basis van radio-telemetrisch contact met hun zender: rood is het vrouwtje, groen het mannetje. Ze verbleven vaak op dezelfde locaties. (Kaart: UHasselt – Toon Willems)

Figuur 4: de dispersie van het vrouwtje nam toe na verloop van tijd: verplaatsingen vanuit Lauw richting zuidoosten rondom Herstappe. Ze hield zich vooral op nabij plaatsen met voedsel (overstaand graan) en dekking (struweel). Helaas verbrak het contact (batterij zender leeg) kort nadien. (Kaart: UHasselt – Toon Willems)

Na 2 maanden lokaliseren en observeren werden de 2 individuen niet meer teruggevonden. Zoals eerder vermeld werd de zender van de man teruggevonden. De uitval van een zender blijft nog steeds een raadsel, maar is een risico dat erbij hoort. De zenders die gebruikt werden kennen helaas een beperkte levensduur waardoor we het vrouwtje niet lang genoeg hebben kunnen volgen om inzicht te krijgen in het verdere gedrag (dispersie, terreingebruik) van deze grauwe gors tijdens in aanloop naar het broedseizoen.

Beide vogels vertoonden tijdens de observaties wel duidelijk afwijkend gedrag ten opzichte van de lokale (wilde) gorzen, al werd dit verschil bij het vrouwtje minder naarmate de tijd vorderde. Hun waarschijnlijk beperkt vliegvermogen bij het lossen leek vooral te wijten aan het leven in gevangenschap.

Het experiment toonde aan dat de eerste weken geen probleem gaven voor de overleving. Helaas kwam er geen uitsluitsel over de latere overleving van beide vogels daar het contact verbroken werd. Verder leert ons echter beperkt iets over de ecologie van grauwe gorzen omdat het gedrag van de geloste individuen wat afweek van de wilde en ze niet lang genoeg gevolgd konden worden. De vrijgelaten gorzen werden echter ook voorzien van kleurringen waardoor er nog hoop is om ooit een terugmelding te ontvangen, maar tot op heden zijn ze niet meer gezien.

Besluit

Het experiment is dus deels geslaagd waarbij wekenlang de vogel(s) in leven bleven en zich goed leken op te trekken met de andere gorzen. Het verlies van de ene zender en later het contact met de andere zender belette dat we meer konden leren over deze vogels of de soort. Het is duidelijk dat het gebruik van zenders met meer capaciteit erg wenselijk is.

Tevreden terugkijkend op een vlotte en toffe samenwerking tussen NHC, UHasselt en WGG. Bijzondere dank aan Toon (& Eline) die hoofdzakelijk het veldwerk uitvoerde.

Nieuw logo Werkgroep Grauwe Gors

Het is jullie vast en zeker al opgevallen, het nieuwe logo van Werkgroep Grauwe Gors is een feit. Het is een trotse Grauwe gors geworden die een aar heeft uitgekozen als zangpost, balancerend op een zacht Haspengouws briesje, de snaveltand poserend. Wat een bink! De appelblauwzeegroene achtergrond nodigt uit voor meer. Een T-shirt misschien? Stel je voor: een Grauwe gors die op je borst pronkt! Wordt vervolgd…

Recordgroep overwinterende Kneu in Leemstreek

Robin Guelinckx en Rémar Erens

De voorbije jaren zijn grote groepen overwinterende kneus geen uitzondering meer. Deze uitgesproken zaadeter heeft een voorkeur voor kleine oliehoudende zaden en die zijn sinds de opstart van de beheerovereenkomst (BO) akkervogels in 2008 met aanleg van winterse vogelvoedselgewasveldjes in toenemende mate beschikbaar.

Om landbouwkundige redenen was voorzien om de jaarlijkse inzaai van zomergranen af te wisselen met een andere teelt. Inspiratie hiervoor werd opgedaan bij de collega's in Nederlands Limburg. In die periode werd bladrammenas daar al op grote schaal ingezaaid op de hamsterreservaten in Zuid Limburg resulterend in o.a. ongezien grote groepen overwinterende kneu (Van Noorden, Limosa 2013).

Foto: Rémar Erens

Sedert 2010 werd bladrammenas dan ook ingeschakeld als teeltafwissel in de BO vogelvoedselgewas. Doordat bladrammenas - net als de veel gebruikte groenbemester/vanggewas gele mosterd – oliehoudende zaadjes heeft is er al snel opbouw van een grote zaadbank. Hierdoor was er in de jaren na de bladrammenas een forse opkomst van bladrammenas ten koste van het gezaaide zomergraan waardoor er plaatselijk herbicidegebruik toegepast werd. In deze beheerovereenkomst voor akkervogels is zoiets uiteraard absurd. Inmiddels is het gebruik van herbiciden niet meer toegestaan.

Het grote voordeel echter van bladrammenas voor de populatie kneu is de laatste jaren zeer duidelijk geworden; iedere winter verblijven er in de akkervogelgebieden met maatregelen grote groepen kneu en zijn er in vele tientallen gebieden groepen van enkele honderden kneu de ganse winter present. Iedere winter zijn er plaatselijk uitschieters van groepen rond de 1000 kneus.

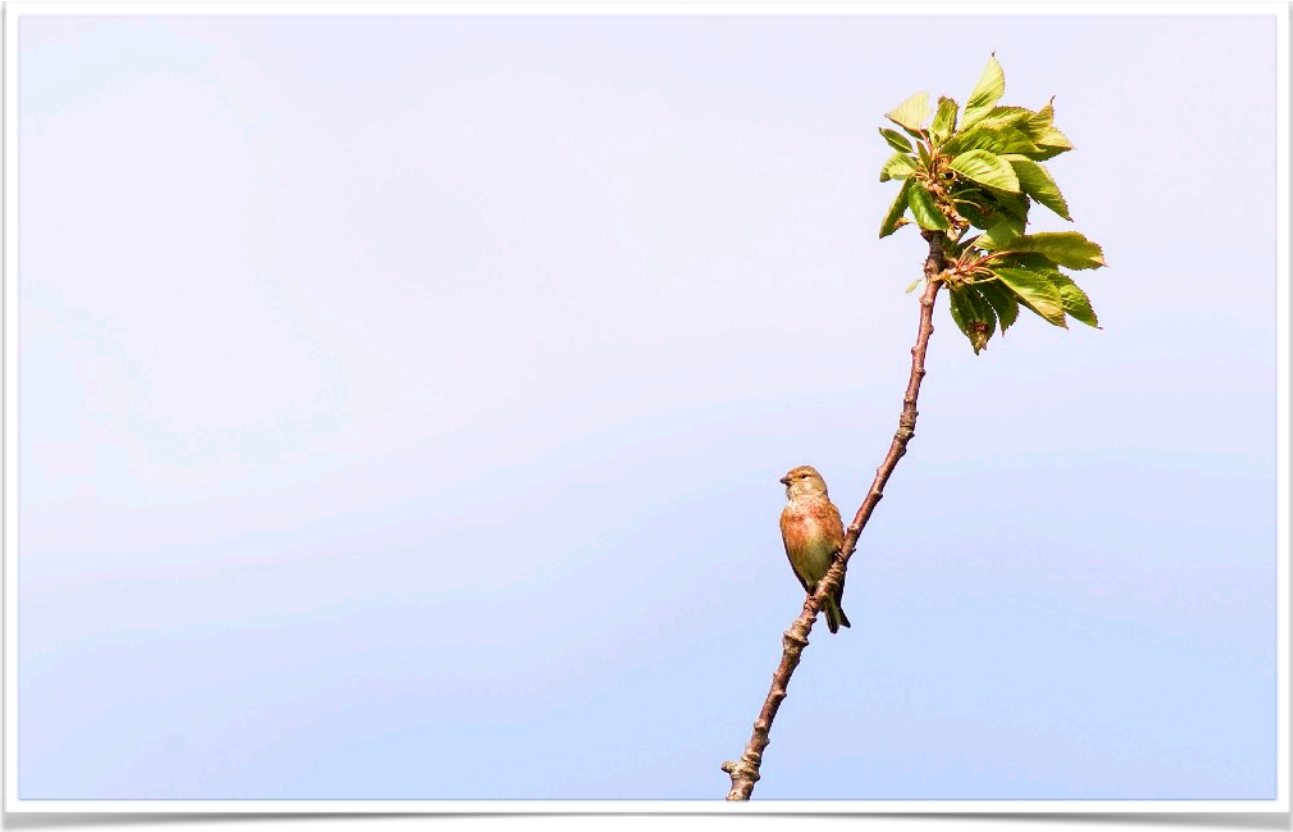

Foto: Michel Maassen

Deze winter sneuvelde het jaarlijkse groepsmaximum toen ervaren vogelaar en trekteller Michael Vandeput op het plateau van Outgaarden meer dan 2500 kneus in één grote groep aantrof (20/11/2019). Deze recordgroep bleef wekenlang van dit formaat, al viel ze wel geregeld uiteen in kleinere delen.

Deze hoge aantallen van voorbije tien winters resulteren nu ook duidelijk in plaatselijke toename van kneu als broedvogel!

Kneu is een absolute kwaliteitsindicator van het ganse buitengebied in België. Gaande van kwaliteitsvolle landbouwgebieden, boccagelandschappen, beekdalen, riviervalleien met overstromingsgraslanden, heide en duingebieden tot en met tijdelijke natuur in industriegebieden en verstedelijkend gebied. Het zijn de uitgesproken vegetariërs onder de zangvogels; adulten eten jaarrond zaden en de jongen worden maar een korte periode met eiwitrijke ongewervelden gevoederd (naast zachte zaden). Het aanbod van oliehoudende kleine zaden gedurende het winterhalfjaar lijkt dan ook de missing link in het jaarrond voedselaanbodprogramma van deze kleine zangvogel. In het zomerhalfjaar doen tekorten aan kleine zaden van kruiden of gewassen zich plaatselijk echter nog steeds voor, met name in uitgeklede of te steriele landschappen.

Vlasteelt (waar de oude wetenschappelijk naam voor kneu naar verwijst: *Linaria cannabina*) is een belangrijke historische teelt met een belangrijke meerwaarde bij aanvang van het broedseizoen: onbehandeld ingezaaid in april. Het belang van zuringsoorten (*Rumex spec.*) is zeer groot. Veldzuring is erg favoriet:

adulte kneus vliegen met hun pas uitgevlogen jongen soms kilometers ver om veldzuring in hooilanden of bermen te kunnen eten. De rode kleur in het verenkleed van kneu komt sterk overeen met de rode kleur van zuringzaden, vooral met de kleur van veldzuring.

Boodschap…

De voorbije jaren waren voor Werkgroep Grauwe Gors een periode met vele inzichten en uitdagingen. We proberen steeds met veel goesting en passie de meest urgente noden voor akkervogels aan te pakken, echter nog steeds vanuit een vrijwillig engagement. Dankzij diverse contacten en de inzet van sympathisanten heeft dat al tot fraaie resultaten geleid. Helaas lukte het niet altijd om de diverse uitdagingen op het terrein naar wens te realiseren, informatie vlot te delen of contacten te soigneren. Hoewel met name het bestuur van WGG dit telkens zo goed mogelijk wil opnemen, zijn ook zij beperkt in tijd en mogelijkheid om dit optimaal te doen. Tussen wens of verlangen en de effectieve realisatie zit dan ook vaak een intensief parcours. Momenteel wordt gewerkt aan enkele verbeteringen in onze werking, met name aan de communicatie. Er zou thans geen WGG zijn geweest dankzij de tomeloze, vrijwillige inzet van een harde kern 'zotten'. Maar, hoe meer (zotte) zielen, hoe meer vreugd. En vele handen maken zwaar werk licht(er). Dus, meld je zeker als je denkt een goed idee te hebben of je concreet wilt helpen (info@grauwegors.be).

Foto: Freek Verdonckt